

Research Paper

Effect of Storytelling on the Social-emotional Skills of the Primary School Male Students

Homira Alvandi¹ , Roya kochak Entezar¹ , *Parvaneh Ghodsi¹ , Khadijeh Abolmaali² , Mansoureh Shahriyar Ahmadi¹

1. Department of Psychology, Faculty of Psychology and Social Sciences, Tehran Center Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
2. Department of Psychology, Roodehen Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Citation Alvandi H, kochak Entezar R, Ghodsi P, Abolmaali KH, Shahriyar Ahmadi M. [Effect of Storytelling on the Social-emotional Skills of the Primary School Male Students (Persian)]. *Scientific Journal of Rehabilitation Medicine*. 2024; 12(6):1126-1135. <https://dx.doi.org/10.32598/SJRM.12.6.8>

<https://dx.doi.org/10.32598/SJRM.12.6.8>

ABSTRACT

Background and Aims Socialization and the ability to interact with others is essential. Healthy social growth requires the natural and healthy development of personality and learning social skills. Storytelling is a great way to help intellectual development in children. This study aims to investigate the effect of storytelling on the social-emotional skills of primary school male students in Iran.

Methods This is a quasi-experimental study with a pre-test/post-test/follow-up design. The study population included all 12-year-old primary school male students in Tehran (educational district 1) in 2019-2020. Using a purposive sampling method, 40 eligible students were selected and randomly assigned to intervention (n=20) and control (n=20) groups. The intervention group received the storytelling program at 14 sessions of 30 minutes, two sessions per week. The Social-Emotional and Character Development Scale was used to collect the data, which was completed by the students. Analysis of covariance was used to analyze the data.

Results There was a significant difference between the two groups in social-emotional skills ($P < 0.05$). The scores increased in the intervention group after storytelling. In the two-month follow-up phase, the changes were stable.

Conclusion Storytelling is an effective way to increase primary school male students' social-emotional skills and can be used in educational settings.

Keywords Storytelling, Social Skills, Students

Received: 13 Sep 2020

Accepted: 29 Jul 2021

Available Online: 21 Jan 2024

* Corresponding Author:

Parvaneh Ghodsi, Assistant Professor.

Address: Department of Psychology, Faculty of Psychology and Social Sciences, Tehran Center Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Tel: +98 (912) 3587896

E-Mail: parvanehghodsi@yahoo.com

Copyright © 2024 The Author(s);
This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC-BY-NC: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode.en>), which permits use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes.

Extended Abstract

Introduction

Socialization and the ability to interact with others at all stages of life is very essential. Healthy social growth requires the natural and healthy development of personality and learning social skills. Social growth has an impact on the level of job success and social progress and is an important factor in forming relationships, raising the quality of social interactions, and even mental health [2]. Having high social-cognitive skills gives a person more possibility to be a member of a larger group of peers, which leads to a decrease in anxiety and social isolation [3]. Studies have shown that the theory of mind is developed as a result of social interactions and imitating the behavior of others [4].

Considering the importance of social skills throughout life and their impact on the individual and social aspects of people, it seems necessary to teach these skills through attractive and efficient methods for children. Storytelling is a great way to help intellectual and social development in children. To our knowledge, no research has been conducted in Iran on the impact of storytelling on increasing social skills such as empathy and self-control in children. Therefore, this study aims to investigate the effect of storytelling on the social-emotional skills of primary school male students in Iran.

Materials and Methods

This is a quasi-experimental study with a pre-test/post-test/ follow-up design. The study population included all 12-year-old primary school male students (sixth grade) in Tehran (education district 1) in the academic year of 2019-2020. Using a purposive sampling method, 40 students were selected from among 69 students in Dey School based on the entry criteria (having a grade point average of 16-20 grade in the previous year, consent of the parents, and completing the questionnaire). They were randomly assigned to intervention (n=20) and control (n=20) groups. The Social-Emotional and Character Development Scale (SECDs) was used to collect the data, which was completed by the students. It has 28 items and six subscales: Self-development (items 1-10), honesty (items 7-10), self-control (items 11-15), prosocial growth (items 16-20), respect at school (items 21-24), respect at home (items 25-28). The items are rated on

a 4-point scale from not at all true (1) to very true (4). The total score ranges from 28 to 112. The intervention group received the educational program at 14 sessions, two sessions per week, each for 30 minutes. The educational program included telling stories from the books such as Masnavi Manavi and Dastan-e Rastan as well as ancient stories of the world, which were selected by considering the SECDs subscales. The stories were told by the class teacher who had received the necessary training before the study. Analysis of covariance was used to analyze the data in SPSS software, version 23.

Results

The findings showed a significant difference between the intervention and control groups in SECDs score ($P<0.05$). The scores increased in the intervention group after storytelling. In the two-month follow-up phase, the change was stable.

Conclusion

Storytelling is an effective way to increase primary school male students' social-emotional skills. The intervention can be included in the curriculum of these students.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

All ethical principles such as obtaining informed consent from the participants, the confidentiality of their information, and allowing them to leave the study were considered. Ethical approval was obtained from the Research Ethics Committee of [Islamic Azad University, Central Tehran Branch](#) (Code: 10120702981020).

Funding

This study was extracted from the PhD thesis of the first author, registered by the Department of Psychology, Faculty of Psychology and Social Sciences, [Islamic Azad University, Central Tehran Branch](#). This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Authors' contributions

The authors contributed equally to preparing this article.

Conflict of interest

The authors declared no conflict of interest

Acknowledgments

The authors would like to thank all participants for their cooperation in this research.

مقاله پژوهشی

تأثیر قصه‌گویی بر مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان پسر ششم دبستان شهر تهران

حمیرا الوندی^۱، رویا کوچک انتظار^۱، پروانه قدسی^۱، خدیجه ابوالمعالی^۲، منصوره شهریار احمدی^۱

۱. گروه روانشناسی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، واحد تهران مرکز، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۲. گروه روانشناسی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

Use your device to scan and read the article online

Citation Alvandi H, Kochak Entezar R, Ghodsi P, Abolmaali KH, Shahriyar Ahmadi M. [Effect of Storytelling on the Social-emotional Skills of the Primary School Male Students (Persian)]. *Scientific Journal of Rehabilitation Medicine*. 2024; 12(6):1126-1135. <https://dx.doi.org/10.32598/SJRM.12.6.8>

doi <https://dx.doi.org/10.32598/SJRM.12.6.8>

چکیده

مقدمه و اهداف مسئله اجتماعی شدن و توانایی تعامل با دیگران در همه مراحل زندگی اهمیت بسیار دارد. رشد اجتماعی سالم نوجوان مستلزم رشد طبیعی و سالم شخصیت و فراگیری مهارت‌های اجتماعی است و قصه‌گویی روش مناسبی برای کمک کردن به جریان رشد فکری کودک است. پژوهش حاضر با هدف بررسی اثربخشی روش‌های قصه‌گویی بر افزایش مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان پسر پایه ششم دبستان انجام شد.

مواد و روش‌ها روش پژوهش حاضر شبه‌آزمایشی با پیش‌آزمون-پس‌آزمون همراه با پیگیری بود. جامعه آماری شامل تمام دانش‌آموزان پسر ۱۲ ساله کلاس ششم دبستان در منطقه ۱ شهر تهران در سال تحصیلی ۱۳۹۸-۱۳۹۹ بود. با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند از جامعه آماری مذکور، ۴۰ دانش‌آموز پسر انتخاب و به‌طور تصادفی به تعداد مساوی در ۲ گروه آزمایش و کنترل (۲۰ نفر در هر گروه) گمارده شدند. برنامه آموزشی شامل ۱۴ جلسه ۳۰ دقیقه‌ای و هفته‌ای ۲ جلسه برای گروه آزمایش اجرا شد. برای گردآوری داده‌ها از پرسش‌نامه سنجش رشد اجتماعی استفاده شد که توسط دانش‌آموزان کامل شد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از تحلیل کوواریانس استفاده شد.

یافته‌ها یافته‌های پژوهش تفاوت معناداری را بین ۲ گروه آزمایش و کنترل در مهارت‌های اجتماعی نشان داد ($P < 0/05$). بدین معنی بعد از مداخله، نمرات مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان در گروه آزمایش افزایش یافت و در مرحله پیگیری این نتایج پایدار بود.

نتیجه‌گیری براساس نتایج پژوهش حاضر می‌توان استنباط کرد که قصه‌گویی روش مؤثری در افزایش مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان است و می‌تواند در محیط‌های آموزشی استفاده شود.

کلیدواژه‌ها قصه‌گویی، مهارت‌های اجتماعی، دانش‌آموزان

تاریخ دریافت: ۲۳ شهریور ۱۳۹۹

تاریخ پذیرش: ۰۷ مرداد ۱۴۰۰

تاریخ انتشار: ۱۰ بهمن ۱۴۰۲

* نویسنده مسئول:

دکتر پروانه قدسی

نشانی: تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکز، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، گروه روانشناسی.

تلفن: ۳۵۸۷۸۹۶ (۹۱۲) ۹۸+

رایانامه: parvanehghodsi@yahoo.com

Copyright © 2024 The Author(s);

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC-BY-NC: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode.en>), which permits use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes.

مقدمه

قصه‌گویی به‌عنوان یک روش تعلیمی می‌تواند دانش‌آموزان را به کشف خود ترغیب کند و توانایی آنان را برای برقراری ارتباط واقعی افزایش دهد و هم‌زمان نیز می‌تواند ظرفیت دانش‌آموزان را برای حل‌وفصل تعارض بین‌فردی به‌صورت آرام و توأم با بحث و گفت‌وگو افزایش دهد [۸]. تجربه داستان به‌عنوان شنونده، این فرصت را برای کودکان فراهم می‌کند تا بدون اجبار به قرارگیری در موقعیت واقعی، از طریق تعقیب ذهنی تجربه شخصیت‌های داستان، بودن با آن‌ها را تجربه کنند و مشارکت در گروه را تمرین کنند [۹]. گوش‌دادن به قصه، دانش‌آموز و کودک را به استفاده هرچه بیشتر از قوه تخیلش تشویق می‌کند و اعتمادبه‌نفس را در او افزایش می‌دهد [۲].

قصه به‌عنوان ابزاری درمانی در کار با کودکان مطرح شده است. در این فن از شیوه مشابهی بهره گرفته می‌شود تا به کودکان کمک شود افکار و احساسات خویش را درک کند و بینش‌ها، ارزش‌ها و معیارهای رفتاری معناداری به کودکان تفهیم می‌شود [۸]. مک‌کلند و موریسون معتقدند، مدارس به‌علت تنوعی که در ارائه برنامه‌های آموزشی خود دارند، می‌توانند با استفاده از قصه‌ها و قصه‌گویی بسیاری از مهارت‌های اجتماعی را به کودکان آموزش دهند [۱۰].

فرض اساسی در تربیت و آموزش مهارت‌های اجتماعی، این است که فقر مهارت‌های اجتماعی باعث منزوی و طرد شدن فرد از دیگران می‌شود، اما نتایج تحقیقات بیانگر آن است که یک‌پنجم کودکان پیش‌دبستانی، خصوصاً در سنین ۴ تا ۶ سالگی دارای مشکلات رفتاری هستند. به همین جهت، هدایت مستقیم و آموزش فراگیر مهارت‌های اجتماعی در مدارس ابتدایی و سنین پایین‌تر باعث پذیرش اجتماعی فرد در مراحل بالاتر خواهد شد. قابلیت اجتماعی در روابط بین‌فردی تأثیر درازمدت معناداری بر کارکرد روان‌شناختی، تحصیلی و سازشی دارد [۱۱].

مهارت‌های اجتماعی، شامل رفتارهای آموخته‌شده هدفمندی هستند که فرد را قادر می‌کنند تا در تعامل با دیگران، در شرایط گوناگون، عملکرد مؤثری داشته باشد. کودکانی که از مهارت‌های اجتماعی برخوردار هستند، اجتماعی‌تر بوده، مشارکت‌پذیری، اعتمادبه‌نفس و نوع‌دوستی بیشتری دارند و کمتر تنها می‌مانند و در مقایسه با کودکانی که مهارت‌های اجتماعی کمتری دارند، از دوستان بیشتری برخوردارند [۱۲]. قصه‌گویی یک روش انعطاف‌پذیر است، شیوه‌ای است که می‌تواند برای گروه‌های مختلف و افراد با خصوصیات متفاوت به کار گرفته شود. داستان‌ها و قصه‌ها قادرند مفاهیم ارزشی و اخلاقی جامعه از قبیل همدردی، شجاعت و بخشندگی را منتقل کنند و از طریق تقویت و تنبیه جانشینی، تمایز بین پیامد رفتارهای خوب و بد را نشان دهند. قصه‌ها می‌توانند به‌صورت غیرمستقیم باعث رشد سوادآموزی عاطفی و درک اجتماعی بهتر شوند.

مسئله اجتماعی شدن و توانایی تعامل با دیگران به شیوه‌ای شایسته و ثمربخش در همه مراحل زندگی بسیار اهمیت دارد. الیوت و گرشام به‌عنوان دو نظریه‌پرداز و محقق برجسته در زمینه مهارت‌های اجتماعی، این مهارت‌ها را این‌گونه تعریف می‌کنند: رفتارهای اکتسابی جامعه‌پسندی که فرد را قادر می‌سازند تا آن‌گونه با دیگران در تعامل باشد که واکنش‌های مثبت را فراخواند و از واکنش‌های منفی اجتناب ورزد. در واقع می‌توان گفت، تکامل مراحل رشدی وابسته به مهارت و برتری در مهارت‌های اجتماعی است [۱]. شاید بتوان رشد اجتماعی را مهم‌ترین جنبه رشد هر شخص تلقی کرد. رشد اجتماعی نه‌تنها در سازگاری با اطرافیانی که هم‌اکنون فرد با آنان سروکار دارد، مؤثر است، بلکه بعدها در میزان موفقیت شغلی و پیشرفت اجتماعی وی نیز تأثیر دارد و عامل مهمی در شکل دادن روابط، بالا بردن کیفیت تعاملات اجتماعی و حتی روان سلامت افراد است [۲]. همچنین بالا بودن مهارت‌های اجتماعی شناختی ذهن‌خوانی و ذهن‌خوانی خلاق به فرد امکان بیشتری برای عضویت در یک گروه بزرگ‌تر از همسالان خودش را می‌دهد که به کاهش اضطراب و انزوای اجتماعی آنان منجر می‌شود [۳]. پژوهش‌ها نشان داده‌اند نظریه ذهن در نتیجه تعاملات اجتماعی و تقلید از دیگران پرورش می‌یابد [۴].

رشد اجتماعی سالم نوجوان مستلزم رشد طبیعی و سالم شخصیت و فراگیری مهارت‌های اجتماعی است. در جریان انطباق و اجتماعی شدن، پاره‌ای از محدودیت‌ها بر ارگانسیم آدمی تحمیل می‌شود. اگر تحمیلات زندگی اجتماعی و روابط انسانی، شدید یا ناگهانی باشد، بیم آن می‌رود که ارگانسیم آدمی، از روال طبیعی خود خارج و دستخوش اختلالات رفتاری شود. مشکلات رفتاری، یکی از شایع‌ترین مسائل دوران کودکی است که رابطه بین کودک و محیط را خدشه‌دار می‌کند. یک رفتار هنگامی مشکل‌آفرین تلقی می‌شود که برای فرد و دیگران، مزاحمت ایجاد و زندگی عادی آنان را مختل کند [۵]. مشکل رفتاری هنگامی به وجود می‌آید که الگوهای رفتار در محیط و فرصت‌های یادگیری اخلاقی وارد کنند [۶]. یکی از روش‌های آموزش مهارت‌های اجتماعی یادگیری مشاهده‌ای، تقلید یا الگوسازی اجتماعی از طریق قصه‌گویی است.

قصه‌گویی روش مناسبی برای کمک کردن به جریان رشد فکری کودک است. شنیدن قصه باعث می‌شود کودک بتواند تصویرسازی کرده و شخصیت‌ها را خلق کند. در واقع قصه‌گویی راهی برای ارضای نیازهای روانی کودک است. از سویی دیگر مهارت‌های اجتماعی می‌توانند تحت تأثیر قصه‌گویی رشد کنند [۷]. یکی از راه‌های تقویت مهارت‌های اجتماعی، قصه‌گویی است. در برنامه‌های آموزشی مدارس، معلمان با استفاده از قصه‌گویی می‌توانند بسیاری از رفتارهای خوب را در کودکان تقویت کنند.

باتوجه به اهمیت مهارت‌های اجتماعی در طول زندگی و تأثیر آن‌ها بر جنبه‌های فردی و اجتماعی افراد، آموزش این مهارت‌ها از طریق روش‌های جذاب و کارآمد برای کودکان ضروری به نظر می‌رسد. همچنین با جست‌وجوهایی که محقق انجام داده است، به نظر می‌رسد در کشور ما تحقیقی در مورد تأثیر داستان‌گویی بر افزایش مهارت‌های اجتماعی چون همدلی و خویشتنداری در کودکان این سن انجام نشده است. بنابراین هدف تحقیق حاضر این است که تأثیر قصه‌گویی را بر رشد اجتماعی دانش‌آموزان پسر پایه ششم ابتدایی بررسی کند.

مواد و روش‌ها

باتوجه به هدف این پژوهش که تعیین اثربخشی استفاده از روش قصه‌گویی همراه با ایفای نقش بر افزایش مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان پسر مقطع ششم ابتدایی بود، پژوهش حاضر شبه‌آزمایشی با پیش‌آزمون پس‌آزمون و پیگیری همراه با گروه آزمایش و کنترل محسوب می‌شد. جامعه آماری پژوهش حاضر، شامل تمام پسران ۱۲ ساله، شاغل به تحصیل در دوره ابتدایی مدارس منطقه ۱ شهر تهران در سال تحصیلی ۱۳۹۸-۱۳۹۹ بود.

باتوجه به ماهیت شبه‌آزمایشی پژوهش، ضوابط اجرای برنامه قصه‌گویی، احتمال ریزش مراجعان و ملاحظات نمونه‌گیری، حجم گروه با استفاده از جدول مورگان ۴۰ نفر برآورد شد. با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند از جامعه آماری مذکور، ۴۰ دانش‌آموز پسر ۱۲ ساله انتخاب و به‌طور تصادفی به تعداد مساوی در ۲ گروه آزمایش و کنترل گمارده شدند. روش اجرا بدین صورت بود که پس از اخذ معرفی‌نامه از **دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز** برای اداره کل آموزش و پرورش شهر تهران و کسب مجوز برای مدرسه دی در منطقه ۱ آموزش و پرورش شهر تهران، با مسئول مدرسه هماهنگی‌های لازم برای اجرای پژوهش به عمل آمد. طی جلسه‌ای، پژوهشگر برای دانش‌آموزان داوطلب شرکت در پژوهش توضیحات لازم را ارائه داد. قصه‌گو معلم خود کلاس بود که قبل از شروع پژوهش آموزش دیده بود و قصه‌های از قبل

قصه از زبان برای ترسیم تصویر در ذهن شنونده استفاده می‌کند و از این طریق، تفکر دیداری را که از اجزای مهم خلاقیت است توسعه می‌دهد. این روش می‌تواند به توسعه رابطه قصه‌گو و شنونده کمک کند. وقتی قصه‌ای شنیده می‌شود، ذهن به‌صورت فعال درگیر می‌شود و کنجکاوی تحریک‌شده به انگیزه‌ای برای یادگیری تبدیل می‌شود. مطالب آموخته‌شده از این طریق کمتر دچار فراموشی می‌شوند. درنهایت، به گفته توماس و کیلیک، این مشکل خواهد بود که برای آموزش کودکان راه مؤثرتری از قصه‌گویی به کار بریم [۱۳].

بندورا نیز معتقد است کودکان با دیدن کسانی که رفتارهای تحسین‌برانگیز دارند و گوش کردن به حرف‌های آن‌ها، از طریق بازخورد، به ارزش اعمال و رفتار خود پی می‌برند و درصد افزایش سازگاری و کارایی خود برمی‌آیند. در این نظریه مهارت‌های اجتماعی و یا حتی رفتارهای پرخاشگرانه برحسب تعامل چندجانبه بین تأثیرات شناختی، رفتاری و محیطی شکل می‌گیرند. بدین ترتیب، قصه‌گویی روشی مفید و مؤثر به منظور اصلاح رفتار و سازگاری و کنترل هیجان‌های کودک تعریف شده است. در این راستا روان‌شناسان نیز بر این عقیده‌اند که بسیاری از نکات تربیتی اگر با زبانی مناسب به کودکان منتقل شوند، تأثیر بیشتری بر ذهن و رفتار آن‌ها برجای خواهند گذاشت [۱۴]. پژوهش میلر و همکاران نیز مؤید استفاده از داستان برای انتقال ارزش‌های اجتماعی و اخلاقی است [۱۴].

بر همین اساس به کارگیری شیوه‌های غیرمستقیم مثل بازی و قصه در آموزش مهارت‌ها یک ضرورت به حساب می‌آید. به نظر می‌رسد از آنجایی که آموزه‌ها و پندها در خلال قصه به‌خوبی برای کودک قابل فهم و معنادار می‌شود، احتمال به‌کارگیری و تعمیم آن توسط کودک در زمینه‌های مشابه افزایش می‌یابد. از طرف دیگر به دلیل شرایط خاص دوره کودکی، از نظر توانایی شناختی و عدم علاقه کودکان به شرکت در جلسات درمانی، کودکان می‌توانند از روش قصه‌درمانی بیشتر استفاده کنند. در واقع مجاورت و نزدیکی کودکان به رویدادهای مهم بین‌فردی در زندگی روزمره و غوطه‌ور بودن آن‌ها در جنبه‌های حسی و عینی تجربه‌ها موجب می‌شود که این رویدادها نفوذ قوی‌تری در قصه‌های زندگی آن‌ها داشته باشند [۱۷].

جدول ۱. خلاصه محتوای طرح آموزش قصه‌گویی همراه با ایفای نقش

محتوای برنامه آموزشی	نوع آموزش
بررسی میزان درک و حساسیت کودکان نسبت به نیازها و احساسات دیگران	آموزش مفهوم همدلی
بیان روش‌های مختل احترام‌گذاری به افراد	آموزش مفهوم احترام
بررسی راه‌های چگونگی به تعویق انداختن نیازها و محاسن آن‌ها	آموزش مفهوم خویشتنداری
جلب توجه دانش‌آموز به رفتار کردن به‌طور عادلانه و منصفانه با دیگران	آموزش مفهوم عدالت
جلب توجه دانش‌آموز به رفاه و احساسات دیگران	آموزش مفهوم فروتنی
بیان راهکارها در زمان انجام کارهای نادرست و اشتباه	آموزش مفهوم وجدان

جدول ۲. خلاصه آزمون کولموگروف اسمیرنوف (n=۴۰)

متغیر	گروه	پیش آزمون		پس آزمون		پیگیری
		آماره آزمون	P	آماره آزمون	P	
مهارت‌های اجتماعی	آزمایش	۰/۰۸	>۰/۰۵	۰/۱۵۹	>۰/۰۵	۰/۱۳۸
	کنترل	۰/۱۴۹	>۰/۰۵	۰/۱۳۹	>۰/۰۵	۰/۱۴۴

طب توانبخشی

هر ۲ گروه (گروه کنترل و آزمایش) در پس آزمون شرکت کردند. به منظور سنجش آثار طولانی مدت مداخله، در مرحله پیگیری با فاصله زمانی ۲ ماه بعد از مداخله، افراد هر ۲ گروه به پرسش‌نامه پژوهش پاسخ دادند.

ابزار پژوهش

در این پژوهش برای گردآوری، اندازه‌گیری و تفسیر داده‌ها از فرم مشخصات فردی و پرسش‌نامه سنجش مهارت‌های اجتماعی استفاده شد که در ادامه، مبانی نظری، شیوه نمره‌گذاری و ویژگی‌های روان‌سنجی آن مطرح می‌شود.

پرسش‌نامه سنجش رشد اجتماعی

پرسش‌نامه سنجش رشد اجتماعی پیتز جی‌آی جهت استانداردسازی ابتدا پرسش‌نامه از متن اصلی به فارسی ترجمه شد و سپس ترجمه فارسی به انگلیسی برگردانده شد. ترجمه پرسش‌ها را استادان و متخصصین روان‌شناسی بررسی و تأیید کرده‌اند. ابتدا روایی محتوایی پرسش‌نامه زیر نظر متخصصین نمره‌گذاری شد و نسبت و شاخص روایی محتوایی آن ۰/۸۹ به دست آمد که نشان‌دهنده روایی محتوایی مناسب پرسش‌نامه است. ضریب آلفای کرونباخ محاسبه‌شده برای پرسش‌نامه رشد اجتماعی ۰/۷۲ است که نشان‌دهنده برخورداری مناسب آیت‌های پرسش‌نامه از ثبات درونی است. این تست شامل ۶ مؤلفه رشد فردی، صداقت، کنترل فردی، رشد اجتماعی، احترام در مدرسه و احترام در خانه است. پرسش‌نامه دارای ۲۸ سؤال است و به صورت ۴ گزینه لیکرتی اصلاً نه، بله و حتماً است که به ترتیب نمره ۱، ۲، ۳ و ۴ به هر گزینه داده می‌شود. بالاترین نمره در این تست ۱۱۲ و پایین‌ترین نمره ۲۸ است.

آماده‌شده را برای دانش آموزان روایت می‌کند. داستان‌ها با در نظر گرفتن مؤلفه‌های رشد مهارت‌های هیجانی (رشد فردی، صداقت، کنترل فرد، رشد اجتماعی، احترام در مدرسه، احترام در خانه)، از کتاب‌هایی که در این زمینه داستان داشتند (ارزش‌های زندگی [۱۵]، قصه‌های خواندنی فیه مافیه [۱۶]، قصه‌های مثنوی [۱۷]) انتخاب شدند و زیر نظر متخصصان ادبیات فارسی و روان‌شناسی بررسی و تأیید شدند و سپس جهت استفاده در پروتکل آموزشی قرار گرفتند.

باتوجه به ملاک‌های ورود و خروج پژوهش، ۴۰ دانش‌آموز به‌عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. رضایت کتبی گروه نمونه برای شرکت در پژوهش اخذ شد. سپس افراد نمونه به‌طور تصادفی در ۲ گروه ۲۰ نفری آزمایش و کنترل گمارده شدند.

ملاک‌های ورود به مطالعه: رضایت برای شرکت در پژوهش، عدم سابقه شرکت در جلسات قصه‌گویی همراه با ایفای نقش و سن ۱۲ سال.

ملاک‌های خروج از مطالعه: غیبت بیش از ۲ جلسه در برنامه آموزشی و تکمیل ناقص پرسش‌نامه.

در مرحله پیش‌آزمون، پرسش‌نامه محقق‌ساخته رشد اجتماعی که براساس پرسش‌نامه رشد شخصیت و هیجانی اجتماعی تنظیم شده بود، توسط دانش‌آموزان در ۲ گروه آزمایش و کنترل پاسخ داده شد. در مرحله بعد، دانش‌آموزان گروه آزمایش در برنامه آموزشی (جدول شماره ۱) در ۱۴ جلسه ۳۰ دقیقه‌ای به‌صورت ۲ جلسه در هفته شرکت کردند. در این مدت، گروه کنترل هیچ‌گونه مداخله‌ای دریافت نکرد. بعد از پایان دوره آموزشی، افراد

جدول ۳. خلاصه آزمون تحلیل واریانس اثرات درون‌گروهی و برون‌گروهی

متغیر	منبع	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	آماره آزمون F	سطح معناداری	اندازه اثر
مهارت‌های اجتماعی	گروه	۱۵۴/۱۳	۱	۱۵۴/۱۳	۰/۳۴	۰/۶۰	۰/۰۱۷
	خطا	۸۷۳۲/۵	۱۹	۴۵۹/۶			
زمان	زمان	۲۵۹/۷	۲	۱۲۹/۸	۵۴/۶	۰/۰۰۱	۰/۷۴۲
	خطا	۹۰/۴	۳۸	۲/۴			
زمان و گروه	خطا	۲۴۲	۲	۱۲۱	۶۴/۵	۰/۰۰۱	۰/۷۷۲

طب توانبخشی

جدول ۴. نتایج آزمون بونفرونی در دو گروه آزمایش و کنترل در پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری مهارت‌های اجتماعی

متغیر	گروه	اندازه‌گیری	اختلاف میانگین	
			پس‌آزمون	پیگیری
مهارت‌های اجتماعی	آزمایش	پیش‌آزمون	۶/۴۵۰	۵/۶۵۰
		پس‌آزمون		۰/۸۰۰
	کنترل	پیش‌آزمون	۰/۴۵۰	۰/۴۰۰
		پس‌آزمون		۰/۸۵۰

P<۰/۰۱*

طب توانبخش

یافته‌ها

به منظور تجزیه و تحلیل آماری داده‌های این پژوهش برای بررسی اثر مداخله آموزشی قصه‌گویی همراه با ایفای نقش (متغیر مستقل) بر مهارت‌های اجتماعی (متغیر وابسته) از تحلیل کوواریانس با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۲۳ استفاده شد.

همان‌طور که جدول شماره ۲ نشان می‌دهد، معناداری آزمون کولموگوروف اسمیرنوف^۱ مربوط به متغیرهای پژوهش نشان داد مهارت‌های اجتماعی از توزیع نرمال برخوردارند ($P>۰/۰۵$). بنابراین امکان استفاده از آزمون آماری تحلیل واریانس با اندازه‌گیری‌های مکرر^۲ وجود داشت. قبل از اجرای آزمون تحلیل واریانس، مفروضه کرویت داده‌ها با استفاده از آزمون ماچلی^۳ مورد آزمون قرار گرفت که نتایج آن نشان داد مفروضه کرویت داده‌های مهارت‌های اجتماعی برقرار است ($P=۰/۱۹$, $df=۲$, $\chi^2=۳/۴$, $Mauchlys=۰/۸۳$).

همان‌طور که در اطلاعات جدول شماره ۳ مشاهده می‌شود سطح معناداری تعاملی زمان و گروه معنادار است ($P=۰/۰۰۱$) ($F=۶۴/۵$)؛ یعنی حداقل بین ۲ مرتبه از اندازه‌گیری گروه‌ها، اختلاف معناداری مشاهده می‌شود. بنابراین با اجرای مقایسه‌های زوجی درون آزمودنی مشخص خواهد شد که تفاوت بین ۲ گروه آزمایش و کنترل، مربوط به کدام‌یک از اندازه‌گیری‌هاست.

همان‌طور که یافته‌های جدول شماره ۴ نشان می‌دهند، تفاوت بین پیش‌آزمون و پس‌آزمون گروه آزمایش برابر با ۶/۵۴ برآورد شده است که این مقدار از نظر آماری معنادار است ($P<۰/۰۱$)، در حالی که تفاوت معناداری بین نمرات پیش‌آزمون و پس‌آزمون گروه کنترل مشاهده نشد. از سوی دیگر عدم تفاوت معنی‌دار بین نمرات پس‌آزمون با پیگیری، نشان‌دهنده ماندگاری تأثیر قصه‌گویی بر مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان در طول زمان است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که قصه‌گویی بر رشد

1. Kolmogorov-Smirnow
2. ANOVA with repeated measure
3. Mauchlys test of sphericity

مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان پایه ششم دبستان مؤثر است. مقایسه میانگین‌ها نیز نشان می‌دهد قصه‌گویی همراه با ایفای نقش موجب رشد مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان شده است.

بحث

پژوهش حاضر با هدف بررسی اثربخشی قصه‌گویی بر رشد مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان پایه ششم دبستان پسرانه دی شهر تهران اجرا شد. نتایج پژوهش نشان‌دهنده اثربخش بودن روش قصه‌گویی در افزایش مهارت‌های اجتماعی در دانش‌آموزان بود. نتایج این پژوهش تا اندازه‌ای با یافته‌های حاصل از چند مطالعه که در ادامه مطرح می‌شوند، هم‌خوانی دارد. میلر و همکاران در پژوهش خود نشان دادند قصه‌ایزاری مناسب برای انتقال ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی به کودکان است [۱۴]. در مطالعه‌ای که راحیل در سال ۲۰۰۲ انجام داد، نتایج حاکی از مؤثر بودن برنامه‌های آموزشی قصه‌محور در بهبود مهارت‌های ارتباطی و کفایت اجتماعی کودکان است [۱۸]. دسوشیو^۴ در مطالعه خود به این نتیجه دست یافت که کودکان و نوجوانان با استفاده از ساخت قصه‌های مثبت برای زندگی خود، می‌توانند به شکل‌گیری هویت خود کمک کنند [۱۹]. براساس مطالعه مک کالند و موریسون مدارس به‌علت تنوعی که می‌توانند در ارائه برنامه‌های آموزشی خود داشته باشند، می‌توانند با استفاده از قصه‌ها و قصه‌گویی بسیاری از مهارت‌های اجتماعی را به کودکان آموزش دهند [۱۰]. در تبیین این نتایج می‌توان گفت قصه‌گویی با تأثیر بر مؤلفه‌هایی که مربوط به مهارت اجتماعی هستند، مانند کنترل فردی و رشد اجتماعی، باعث تقویت رفتارهای اجتماعی مثبت در کودکان می‌شود. به‌طور مثال قصه‌گویی موجب تحول زبان، افزایش دامنه لغات کودک، بهبود دقت شنیداری و افزایش درک او و در نهایت باعث رشد مهارت‌های زبانی می‌شود [۲۰]. از جمله مهارت‌های مهم در ارتباطات بین‌فردی توانایی گوش کردن و صحبت کردن است که در روش قصه‌گویی این ۲ مهارت به‌صورت مثبت تحت تأثیر قرار می‌گیرند و کودکان

4. Desocio

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

در اجرای پژوهش ملاحظات اخلاقی مطابق با دستورالعمل کمیته اخلاق دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز در نظر گرفته شده و کد پایان‌نامه به شماره ۱۰۱۲۰۷۰۲۹۸۱۰۲۰ دریافت شده است.

حامی مالی

این مقاله برگرفته از پایان‌نامه خانم حمیرا الوندی در گروه روانشناسی دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز است. این پژوهش هیچ‌گونه کمک مالی از سازمانی‌های دولتی، خصوصی و غیرانتفاعی دریافت نکرده است.

مشارکت‌نویسندگان

تمام نویسندگان در آماده‌سازی این مقاله مشارکت یکسان داشته‌اند.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

تشکر و قدردانی

نویسندگان از تمام دانش‌آموزان شرکت‌کننده در پژوهش و از مسئول محترم دبستان پسرانه دی جهت همکاری صمیمانه‌شان تشکر و قدردانی می‌کنند.

هم توانایی شنیدن فعال به قصه‌های مختلف را پیدا می‌کنند و هم می‌آموزند که چطور با دیگران تعامل داشته باشند [۲۱]. برخی از اندیشمندان قصه‌گویی را شیوه‌ای طبیعی برای ساختن جهان می‌دانند. قصه و قصه‌گویی از مهم‌ترین ابزارهایی هستند که می‌توانند تخیل کودک را پرورش دهند و او را با دنیای اطراف و محیط زندگی‌اش آشنا کنند. در واقع قصه و داستان پلی بین کودک و جهان اطرافش است [۲۲]. قصه‌گویی باتوجه‌به جذابیت آن برای کودکان می‌تواند در سرعت بخشیدن و ارتقا رشد اجتماعی کودکان کمک بالایی داشته باشد [۱۰]. به‌طور کلی قصه‌گویی یکی از راه‌هایی است که معلم یا مربی با انجام آن می‌تواند به دنیای ذهنی کودک وارد شود؛ هم بر سازه‌های روانی آنان تأثیر بگذارد و هم باعث تسهیل مهارت‌هایی بشود که به‌صورت ضمنی در داستان منتقل می‌شوند، همچون مهارت‌های اجتماعی. بنابراین قصه‌گویی یک روش مطلوب برای برقراری ارتباط با کودک و افزایش مهارت‌های اجتماعی آنان است [۲۳]

نتیجه‌گیری

به‌طور کلی می‌توان نتیجه‌گرفت، قصه‌گویی بر رشد مهارت‌های اجتماعی کودکان چون همدلی و خویش‌داری تأثیر بارزی داشته است. موضوع قصه، چگونگی اجرای قصه و نتایج اجتماعی، تربیتی و اخلاقی حاصل از آن می‌تواند در سرعت بخشیدن به رشد اجتماعی تأثیرگذار باشد. استفاده از روش‌های قصه‌گویی که علاوه‌بر سرگرمی دارای محتویات علمی، آموزنده و توانایی برقراری ارتباط با دیگران است، می‌تواند به افزایش مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان پایه ششم دبستان منجر شود، زیرا در این سنین با برگزاری چنین جلسات تفریحی سرگرمی توأم با مسائل آموزشی می‌توان شاهد تقویت برقراری ارتباط در بین دانش‌آموزان بود [۲۰]. تقویت مهارت‌های اجتماعی کودکان بهترین فرصت برای قرار دادن فرزندان در مسیر درست است تا آن‌ها بتوانند علاوه‌بر درست فکر کردن، درست هم عمل کنند. خوشبختانه مهارت‌های اجتماعی اکتسابی هستند و می‌توان آن‌ها را به کودکان آموزش داد. داستان‌گویی یکی از روش‌های جذاب است که می‌تواند در آموزش مهارت‌های اجتماعی بسیار تأثیرگذار باشد.

محدودیت عمده پروژه حاضر تعداد زیاد جلسات قصه‌گویی است که ممکن است به خستگی دانش‌آموزان و انصراف از حضور آنان در این مطالعه منجر شود. از آنجاکه این پژوهش بر روی پسران ۱۲ سال تهران انجام شده است، نمی‌توان نتایج آن را به گروه‌ها یا نمونه‌های دیگر باتوجه‌به سن، جنسیت و استان تعمیم داد. از این رو پیشنهاد می‌شود پژوهشگران در همین زمینه روی نمونه‌های دیگر، همچون دختران، گروه کودکان با کم‌توانی‌های مختلف، سنین و مقاطع دیگر، افراد با وضعیت اجتماعی اقتصادی دیگر و شهرهای دیگر نیز اقدام به پژوهش و بررسی کنند.

References

- [1] Elliot SN, Gersham FM. Social skills interventions for children. *Behavior Modification*. 1993; 17(3):287-313. [DOI:10.1177/01454455930173004] [PMID]
- [2] Abaresi R, temuri S. [The effect of storytelling and role playing on learning social skills by teachable mentally retarded children (Persian)]. *Scientific Journal of Education Research*. 2012; 7(31):1-18. [Link]
- [3] Stiller J, Dunbar RIM. "Perspective-taking and memory capacity predict social network size. *Social Networks*. 2007; 29(1):93-104. [DOI:10.1016/j.socnet.2006.04.001]
- [4] Horowitz AC. Do humans ape? or do apes human? Imitation and intention in humans (*Homo sapiens*) and other animals. *Journal of Comparative Psychology*. 2003; 117(3):325-36. [DOI:10.1037/0735-7036.117.3.325] [PMID]
- [5] Mohammadi Z, Hashemi B, Fazel-Dehkordi S. [The effectiveness of communication skills training to mothers on reducing behavioral problems in children 4 to 6 years old (Persian)]. *Journal of Child Mental Health*. 2017; 4(3):60-8. [Link]
- [6] Bahmanzadegan Jahromi M, Yarmohammadian A, Mousavi H. [Efficacy of social skills training on autistic behaviors and social development in children with autism disorder through social stories (Persian)]. *Journal of Social Psychology (New Findings in Psychology)*. 2009; 3(9):79-93. [Link]
- [7] Dadashzadeh S, Pirkhaefi A. [The effectiveness of storytelling techniques on enhancing social intelligence of elementary school female students 4th and 5th grades, academic year 1390-1391 (Persian)]. *Journal of Educational Sciences*. 2015; 8(29):21-9. [Link]
- [8] Yoosefi Looyeh, M, Matin A. The effect of narrative therapy on coping strategies of children with learning difficulties (Persian)]. *Journal of Exceptional Children*. 2006; 6(2):603-22. [Link]
- [9] Zunshine L. *Getting inside your head: What cognitive science can tell us about popular culture*. Maryland: Johns Hopkins University Press; 2012. [DOI:10.1353/book.16008]
- [10] McClelland M, Morrison F. The emergence of learning-related social skills in preschool children. *Early Childhood Research Quarterly*. 2003; 18(2):206-24. [DOI:10.1016/S0885-2006(03)00026-7]
- [11] Kay J. *Managing behaviour in the early years*. New York: Bloomsbury Academic; 2005. [Link]
- [12] Eades J. *Classroom tales: Using starytelling to build emotional social and academic skills across the promary curriculum*. London: Jessica Kingsley Publishers; 2005. [Link]
- [13] Thomas T, Killick S. *Telling Tales: Storytolling as emotional literacy*. Blackbur: Educational Printing Services Limited; 2007. [Link]
- [14] Miller PJ, Wiley AR, Fung H, Liang CH. Personal storytelling as a medium of socialization in Chinese and American families. *Child Development*. 1997; 68(3):557-68. [DOI:10.1111/j.1467-8624.1997.tb01958.x] [PMID]
- [15] Yousefi N. [Life values (Persian)]. Tehran: Ofogh Publication; 2018. [Link]
- [16] Mazzinazi MK. [Readable Stories of Fihe Ma Fih Book (Persian)]. Tehran: Peydayesh Publication; 2017. [Link]
- [17] Ebrahimi J. [Masnavi Stories Book (Persian)]. Tehran: Peydayesh Publication; 2016. [Link]
- [18] Rahill SA. A comparison of the effectiveness of story-based and skill- based social competence programs on the development of social problem solving and peer relationship skills of children with emotional disability [PhD dissertation]. Maryland: University of Maryland; 2002. [Link]
- [19] Desocio JE. Accessing self-development through narrative approaches in child and adolescent psychotherapy. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*. 2005; 18(2):53-61. [DOI:10.1111/j.1744-6171.2005.00012.x] [PMID]
- [20] Golzari F, Hemati Alamdarloo G, Moradi S. The effect of a social stories intervention on the Social skills of male students with autism spectrum disorder. *SAGE Open*. 2015; 5(4). [DOI:10.1177/2158244015621599]
- [21] Giagazoglou P, Papadaniil M. Effects of a storytelling with drama techniques to understand and accept intellectual disability in Students 6-7 Years Old. A pilot study. *Advances in Physical Education*. 2018; 8(2):224-37. [DOI:10.4236/ape.2018.82020]
- [22] Toieserkani Ravary M, Unesi SJ, Usefi Looye M. [The effectiveness of a story-based program on the social competence of disordered children (Persian)]. *Journal of Family Research*. 2008; 4(1):63-76. [Link]
- [23] Isbell R, Sobol J, lindauer L, Lowrance A. The effect of storytelling and story reading on the oral language complexity and story comprehension of young children. *Early Childhood Education Journal*. 2004; 32:157-63. [DOI:10.1023/B:ECEJ.0000048967.94189.a3]